

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

СОСТОЈБА СО ЦИРКУЛАТОРНИ БОЛЕСТИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, 2022

Скопје, 2023

ЈЗУ ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Директор: Доц. д-р Шабан МЕМЕТИ

ОДДЕЛ ЗА ЗДРАВСТВЕНА СТАТИСТИКА И ПУБЛИЦИСТИКА

Автори

М-р. д-р Вјоса Речица, Раководител на оддел

Статистичка обработка

Дипл.инг.Слободан Мицајков

Центри за јавно здравје во Република Северна Македонија

Дизајн и компјутерска обработка:

Сузана Дунгевска

Борче Андоновски

Соработници:

Центри за јавно здравје во Република Северна Македонија

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

СОСТОЈБА СО ЦИРКУЛАТОРНИ БОЛЕСТИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, 2022

Скопје, 2023

Вовед

Кардиоваскуларните болести остануваат водечка причина за оптоварување со болести во светот и водечка причина за смрт на глобално ниво. Оптоварувањето со CVD продолжува со децениски пораст за речиси сите земји без исклучок и кај земјите со висок приход, а алармантно е што стандардизирана CVD стапка според возраста почнува да расте на некои земји каде што претходно беше во опаѓање кај земјите со високи приходи.

Клучни факти

Според светска здравствена организација незаразните болести убиваат 41 милион луѓе секоја година, или 74% од сите смртни случаи на глобално ниво. Секоја година, 17 милиони луѓе умираат пред да наполнат 70 години; 86% од овие предвремени смртни случаи се случуваат во земјите со низок и среден приход. Од сите смртни случаи од НЗБ, 77% се во земјите со низок и среден приход. Кардиоваскуларните болести се одговорни за повеќето смртни случаи од НСБ, или 17,9 милиони луѓе годишно, проследени од малигни неоплазми (9,3 милиони), хронични респираторни заболувања (4,1 милиони) и дијабетес (2,0 милиони) вклучувајќи смртни случаи од бубрежни заболувања предизвикани од дијабетес. Овие четири групи на болести сочинуваат над 80% од сите предвремени смртни случаи од НСБ. Се проценува дека 17,9 милиони луѓе починале од CVD во 2019 година, што претставува 32% од сите глобални смртни случаи. Од овие смртни случаи, 85% се должат на срцев и мозочен удар. Над три четвртини од смртните случаи на CVD се случуваат во земјите со низок и среден приход. Од 17 милиони предвремени смртни случаи (на возраст под 70 години) поради незаразни болести во 2019 година, 38% биле предизвикани од кардиоваскуларни заболувања.

Дефиниции и класификации на кардиоваскуларните болести

Кардиоваскуларните заболувања (КВБ) се група на нарушувања на срцето и крвните садови. Тие вклучуваат: коронарна срцева болест - болест на крвните садови кои го снабдуваат срцевиот мускул;

- Цереброваскуларните болести се болести на крвните садови кои го снабдуваат мозокот;
- Периферна артериска болест - болест на крвните садови кои ги снабдуваат рацете и нозете;
- Ревматска срцева болест - оштетување на срцевиот мускул и срцевите залистоци од ревматска треска, предизвикани од стрептококни бактерии;
- вродени срцеви заболувања - вродени дефекти кои влијаат на нормалниот развој и функционирање на срцето предизвикани од малформации на структурата на срцето од раѓање;
- длабока венска тромбоза и белодробна емболија - згрутчување на крвта во вените на нозете, што може да се измести и да се пресели во срцето и белите дробови.
- Срцевите и мозочните удари се обично акутни настани и главно се предизвикани од блокада што го спречува протокот на крв во срцето или мозокот. Најчеста причина за овие болести е таложење на масни наслаги на внатрешните ѕидови на крвните садови кои го снабдуваат срцето или мозокот. Мозочните удари можат да бидат предизвикани од крварење од крвен сад во мозокот или од згрутчување на крвта.

Факторите на ризик за кардиоваскуларни болести?

Најважните фактори на ризик во однесувањето за срцеви заболувања и мозочен удар се нездравата исхрана, физичката неактивност, употребата на тутун и штетната употреба на алкохол. Ефектите на факторите на ризик во однесувањето може да се појават кај поединци како покачен крвен притисок, покачена гликоза во крвта, покачени липиди во

крвта и прекумерна тежина и дебелина. Овие „фактори на средно ниво на ризик“ може да се мерат во установите за примарната здравствена заштита и укажуваат на зголемен ризик од срцев удар, мозочен удар, срцева слабост и други компликации.

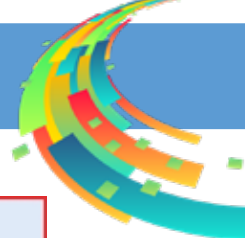
Исто така, постојат голем број на основни детерминанти на CVD. Овие се одраз на главните сили кои ги поттикнуваат социјалните, економските и културните промени - глобализацијата, урбанизацијата и стареењето на населението. Други детерминанти на CVD вклучуваат сиромаштија, стрес и наследни фактори.

Вообичаените симптоми на кардиоваскуларни заболувања?

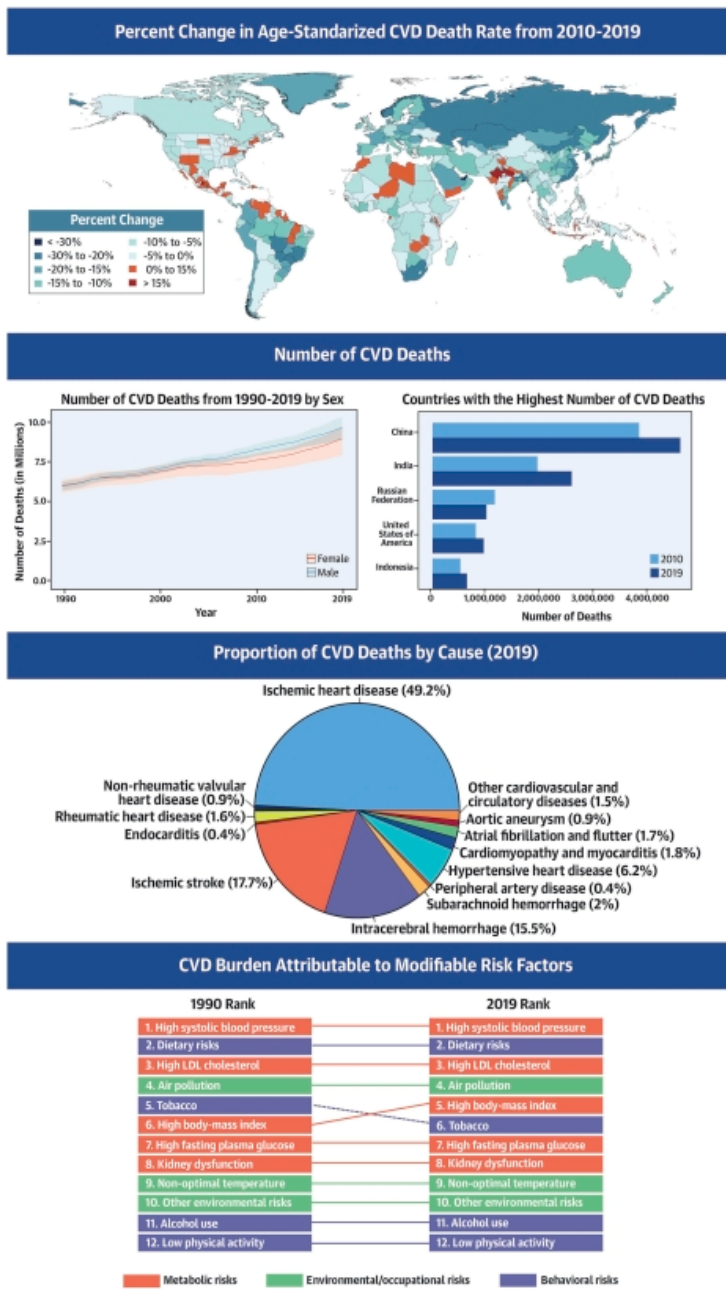
Симптомите на срцев и мозочен удар често немаат симптоми на основната болест на крвните садови. Срцев или мозочен удар може да биде првиот знак на основната болест. Симптомите на срцев удар вклучуваат: болка или непријатност во центарот на градниот кош; и / или болка или непријатност во рацете, левото рамо, лактите, вилицата или грбот. Дополнително, лицето може да доживее тешкотии во дишењето или отежнато дишење; гадење или повраќање; зашеметеност или несвестица; ладна пот; и бледнење. Жените почесто од мажите имаат отежнато дишење, гадење, повраќање и болки во грбот или вилицата. Најчестиот симптом на мозочен удар е ненадејна слабост на лицето, раката или ногата, најчесто на едната страна од телото. Други симптоми вклучуваат ненадеен почеток на: вкочанетост на лицето, раката или ногата, особено на едната страна од телото; конфузија, тешкотии во говорот или разбирањето на говорот; отежнато гледање со едното или двете очи; тешкотии при одење, вртоглавица и/или губење на рамнотежа или координација; силна главоболка без позната причина; и / или несвестица или онесвестување. Ревматската срцева болест е предизвикана од оштетување на срцевите залистоци и срцевиот мускул од воспаление и лузни предизвикани од ревматска треска. Ревматската треска е предизвикана од абнормален одговор на телото на инфекција со стрептококна бактерија, која обично започнува како болки во грлото или тонзилитис кај децата. Ревматската треска најмногу ги погодува децата во земјите во развој, особено каде сиромаштијата е широко распространета. На глобално ниво, околу 2% од смртните случаи од кардиоваскуларни болести се поврзани со ревматски срцеви заболувања. Симптомите на ревматска срцева болест вклучуваат: отежнато дишење, замор, неправилни отчукувања на срцето, болка во градите и несвестица. Симптомите на ревматска треска вклучуваат: треска, болка и отекување на зглобовите, гадење, грчеви во стомакот и повраќање.

Кардиоваскуларните болести се голем јавноздравствен проблем во земјите со низок и среден приход?

Најмалку три четвртини од смртните случаи во светот од CVD се случуваат во земјите со низок и среден приход. Луѓето кои живеат во земји со низок и среден приход честопати немаат корист од програмите од примарна здравствена заштита за рано откривање и лекување на лица со фактори на ризик за CVD.

CENTRAL ILLUSTRATION: Cardiovascular Disease Burden Across Time, Location, Cause, and Risk Factor

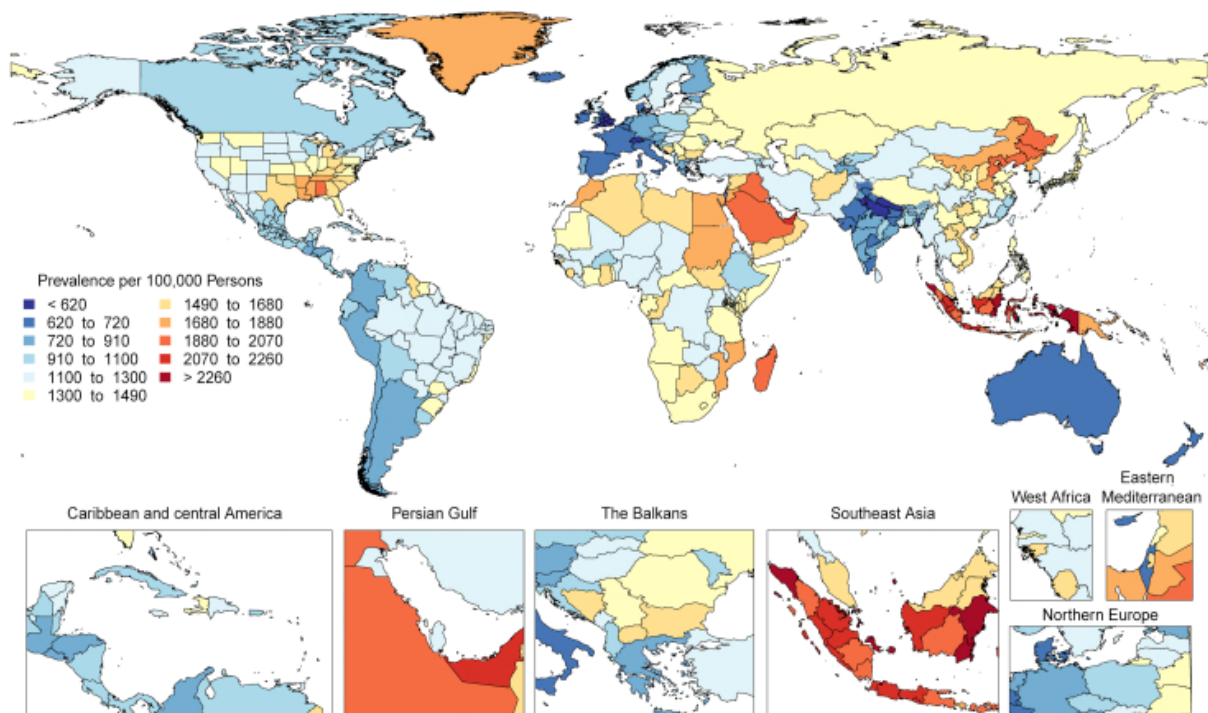
Roth, G.A. et al. J Am Coll Cardiol. 2020;76(25):2982–3021.

Слика 1.

Кардиоваскуларните болести остануваат главна причина за предвремена смртност и зголемување на трошоците за здравствена заштита. Кардиометаболните, бихејвиоралните, еколошките и социјалните фактори на ризик се главните двигатели

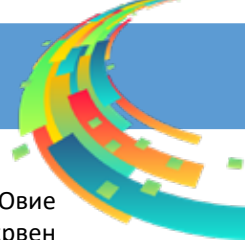
на CVD. Конзистентна, споредлива и систематска анализа на долгорочните трендови и модели во глобалната CVD се од суштинско значење за водење на јавната политика и обезбедување одредници за носителите на одлуки. Почнувајќи со исхемична срцева болест (ИСБ) и мозочен удар, овој напис дава информации за товарот на CVD, вклучувајќи 13 основни причини за кардиоваскуларна смрт и 9 поврзани фактори на ризик на глобално, регионално и национално ниво (слика 1).

Преку трендовите на CVD од 1990 до 2019 година од Институт за здравје и метричка евалуација се испитува степенот до кој растот и стареењето на населението ги објаснуваат забележаните трендови, половите и регионалните разлики и како се менува епидемиологијата на самата болест. Овие трендови покажуваат каде во светот смртноста и оптоварувањето со CVD се зголемуваат или опаѓаат. За секоја од причините кои придонесуваат за кардиоваскуларна смрт и испитуваните фактори на ризик, се идентификувани региони и земји кои имаат највисоки и најниски проценки за распространети случаи и број на смртни случаи, како и збирни мерки вклучувајќи го бројот на изгубени години од животот (YLLs), број на години живеени со попреченост (YLDs) и големината и временските трендови во животните години приспособени за попреченост (DALYs) (1). Резимените мерки за здравјето и болестите што се дискутирани ги нгаласуваат потребните инвестиции за кардиоваскуларните истражувања, нивните импликации за клиничката и јавно здравствената практика и импликациите за развојот на здравствениот систем и националната и регионалната политика.

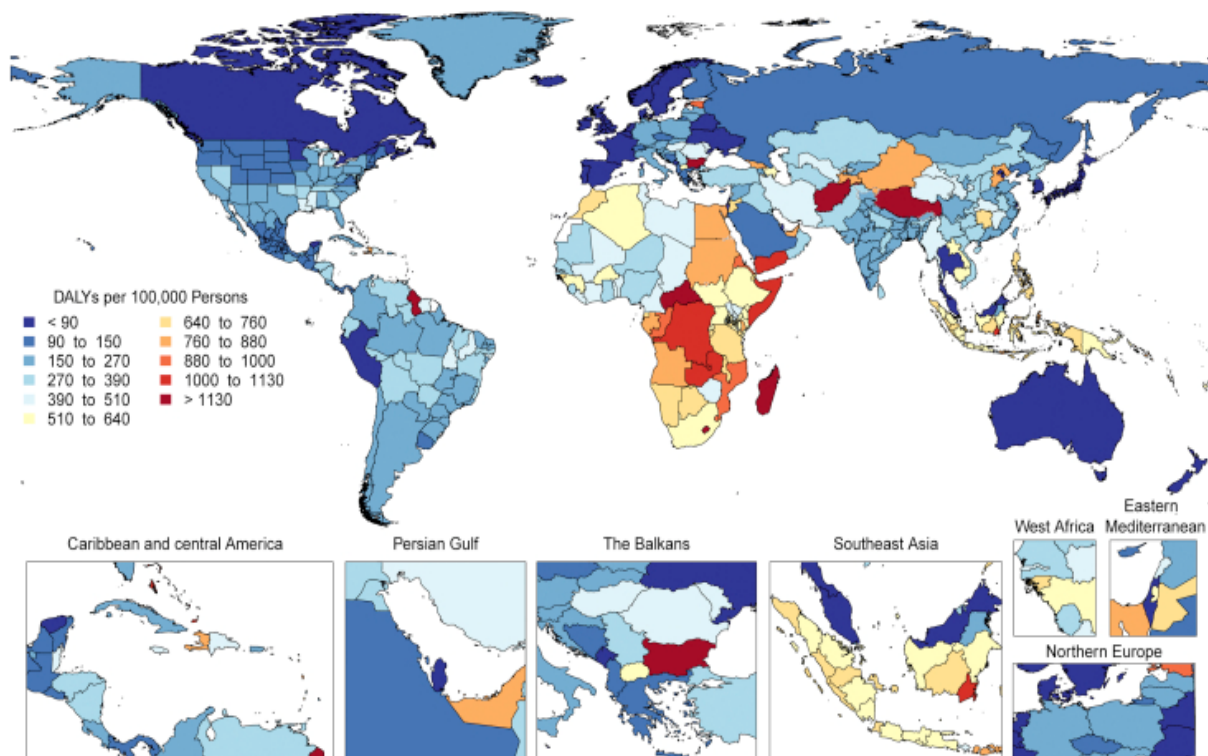

Слика 2.

Вкупен број на распространети мозочни удари, смртни случаи и DALY поради мозочен удар постојано се зголемува од 1990 година. Глобалните зголемувања на оптоварувањето од мозочен удар во голема мера се должат на растот на населението и стареењето. Стапките на DALY и смртни случаи поради мозочен удар се значително поголеми кај мажите во споредба со жените, но преваленцата е поголема кај жените, што укажува на можноста за поголем ризик од смрт и инвалидитет кај мажите, но подобро преживување од мозочен удар кај жените. Слични модели беа забележани кај мажи и жени со ИС, интрацеребрална хеморагија и субарахноидална хеморагија. Постои огромен регионален диспаратитет во товарот на мозочниот удар. Стапките на смртни случаи и DALY како резултат на мозочен удар се највисоки во земјите

во развој а превалентцата на преживеаните мозочен удар е највисока во развиените земји (Слика 3). Овие податоци сугерираат дека примената на превентивни стратегии, како што е третман на покачен крвен притисок и нивоа на холестерол, може да има големи здравствени придобивки.

(Слика 3)

Вкупниот број на DALY поради IHD изнесува (95% UI: 8,40 до 9,74 милиони) смртни случаи во 2019 година (Слика 3). GBD во 2019 проценила дека има околу 197 милиони (95% UI: 178 до 220 милиони) распространети случаи на ИСБ во 2019 година.

ФАКТИ И БРОЈКИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЗА ЦИРКУЛАТОРНИ ЗАБОЛУВАЊА

А. Амбулантнополиклинички морбидитет -примарна здравствена заштита

Во примарна здравствена заштита вкупно се лекувани 527331 случаи во 2022 година (Слика 4) од кои од циркулаторни заболувања се 699,003 лица или 13,13% од вкупно лекувани. Анализирано според пол од вкупнолекуваните од циркулаторни заболувања 236537 лица или 17,63% од вкупнолекуваните се од машки пол додека 297210 или 9,96 се од женски пол. (Слика 5).

Процент на лекувани болни во примарна здравена заштита во сите дејности,
регистриран во 2022 година во Северна Македонија

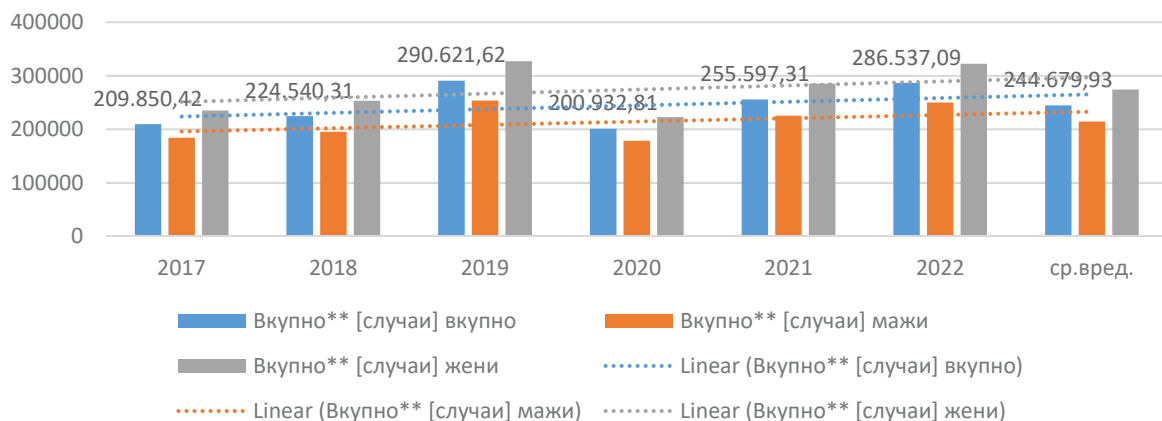
(Слика 4)

Во период од 2017 до 2022 бројот на лекувани лица од циркулаторни болести се намалува. Во 2017 година бројот на лекувани од ЦБ изнесува 728,737 или 18,91% од вкупно лекувани додека во 2022 година овој број изнесува 699,003 лица или 13,28%. Оваа намалување во последните 6 години се должи и на ситуацијата со цовид 19 кога здравствените услуги беа ограничени и делумно може да се поврзува со повисока смртност регистрирана во 2022 година од незаразните болести. Средна вредност на бројот на лекувани од цереброваскуларни болести изнесува 15,76%. (Табела 1, слика 5,6)

АПМ vs I00-I99 (стапка на 100000)									
Година*	Вкупно** [случаи]			I00-I99 [случаи]			Застапенот %		
	вкупно	мажи	жени	вкупно	мажи	жени	вкупно	мажи	жени
2017	209,850	184,192	235,106	39,676	33,219	46,032	18.91	18.03	19.58
2018	224,540	195,375	253,247	43,028	36,343	49,608	19.16	18.60	19.59
2019	290,622	253,664	326,999	42,645	36,292	48,898	14.67	14.31	14.95
2020	200,933	178,659	222,857	31,030	26,595	35,394	15.44	14.89	15.88
2021	255,597	225,476	285,246	36,939	31,680	42,116	14.45	14.05	14.76
2022	286,537	250,096	322,406	38,057	44,100	32,109	13.28	17.63	9.96
ср.вред.	244,680	214,577	274,310	38,563	34,705	42,360	15.76	16.17	15.44

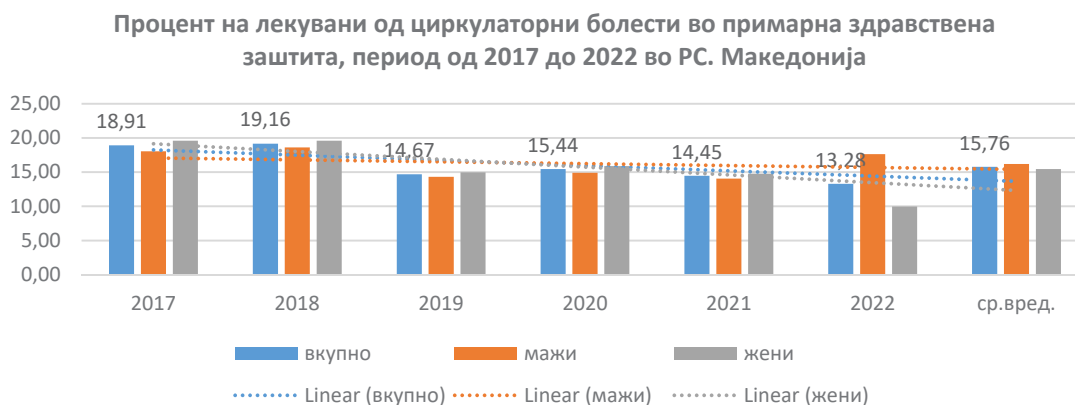
(Слика 5)

Стапка на морбидитет на вкупно лекувани на 100 000 жители во примарна
здравствена заштита, 2017-2022 во РС Македонија

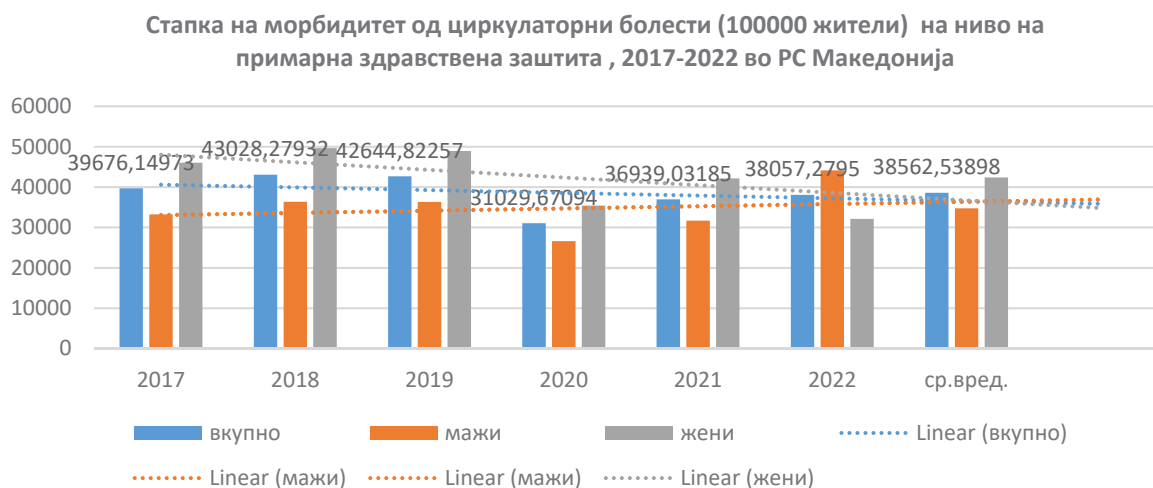

(Слика 6)

(Слика 7)

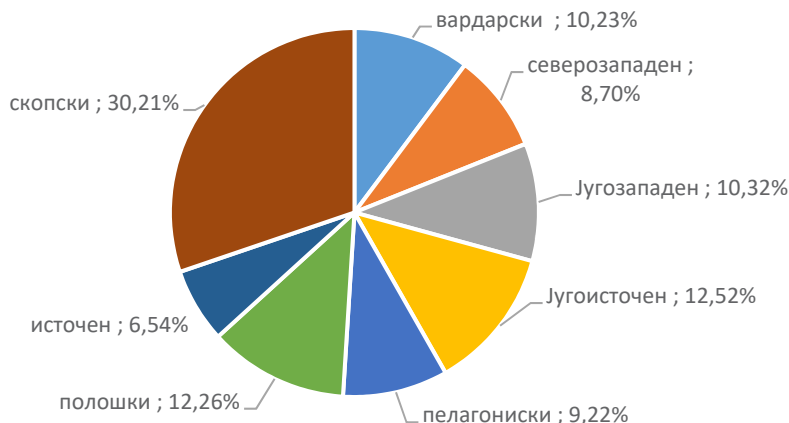

Анализирано според пол во даден период од 2017-2022, во 2017 година од вкупно лекувани од циркулаторни болести 18,3% се мажи и 18,91 % се жени додека во 2022, 17,63 се мажи и 9,96 се жени. Трендот покажува развојна негативна тенденција за лекувани жени во дадениот период, со намалена преваленца.

Стапката на лекувани болни од циркулаторни заболувања во период 2017-2022 покажува намалување поради истите причини кои се наведени погоре. Во 2017 стапката на лекувани болни изнесува 46032 на 100 000 население од последниот попис 2021 година, додека во 2022 година оваа стапка изнесува 38057‰. Анализирано според пол стапка на преваленца на жените е повисока од мажите. (Слика 7)

(Слика 8)

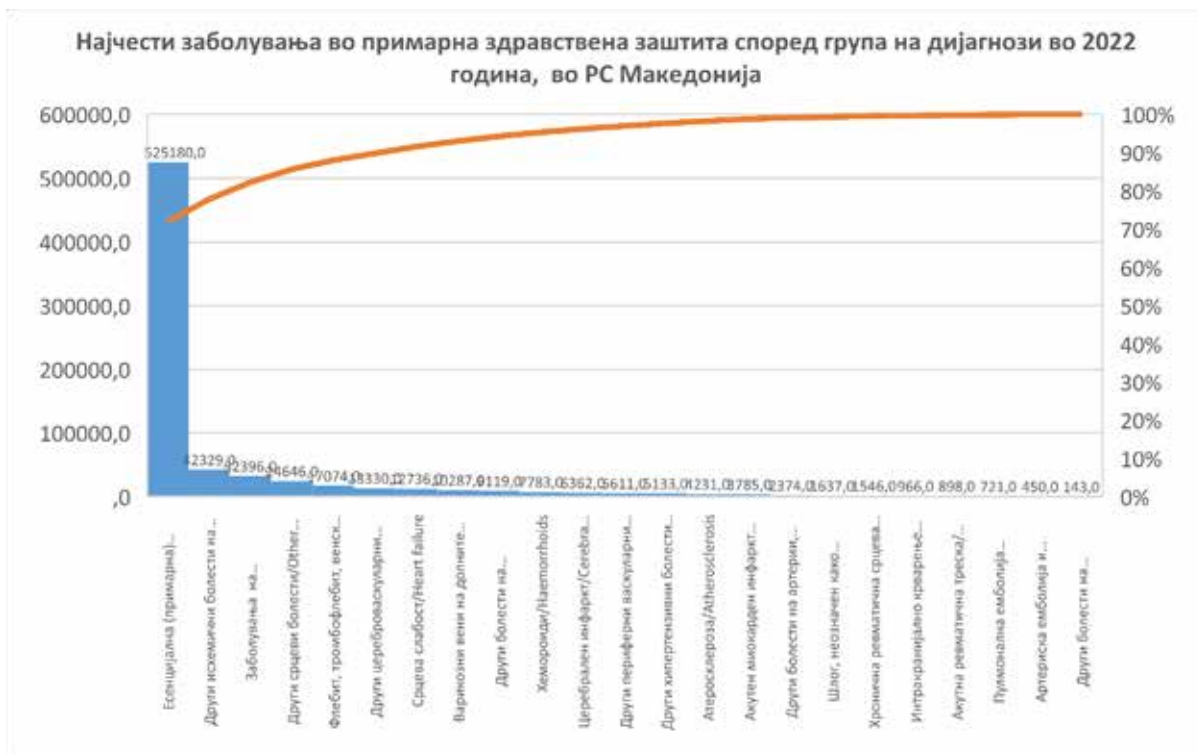
Процент на лекувани болни од циркулаторни болести(I00-I99) според статистички региони, средна вредност 2017-2022

Анализирано според региони највисок процент е забележан во Скопски регион(30,21). Процентот на лекувани болни од циркулаторни болести во полошки регион изнесува 12,26%, во Југозападен регион 10,32%, пелагониски 9,22%, Источен регион 8,57 и североисточен 6,32. Оваа ситуација делумно се објаснува со миграција на населението од рурални во урбани средини(слика 9).

Анализирано според најчести групи на болести, на прво место се рангирано групата на болести I10-I15 или хипертензивни болести со стапка на преваленца од 28923,5%ооо, на второ место се рангирани болестите од групата I 26-I52 или белодробни срцеви болести со стапка на преваленца од 2953,65%, трето место се рангирани болестите на артериите и вените со стапка на преваленца од 2607,0%ооо итн. (Слика 10,11)

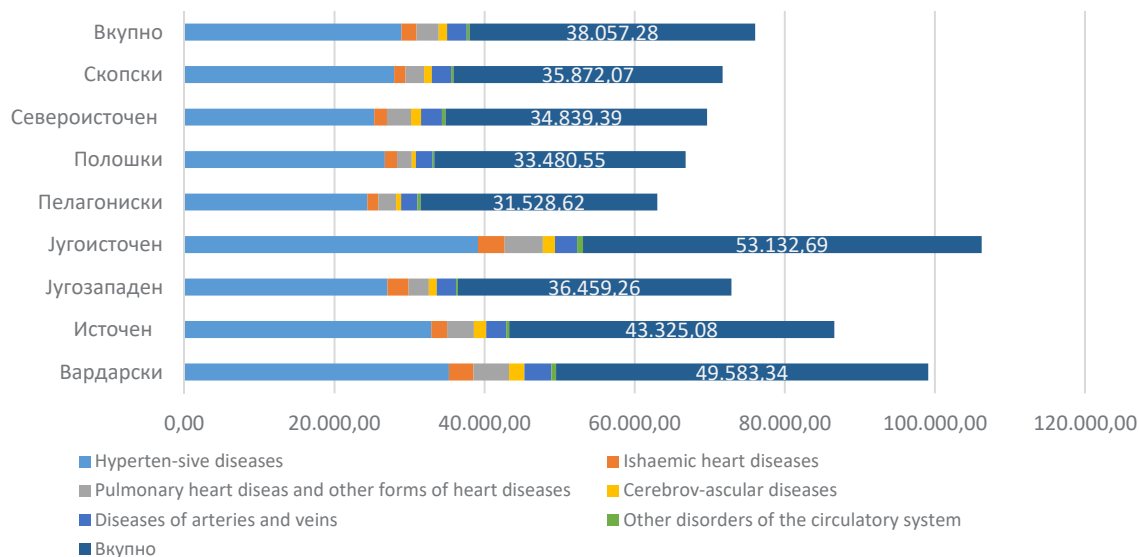
Слика10.

Слика 11.

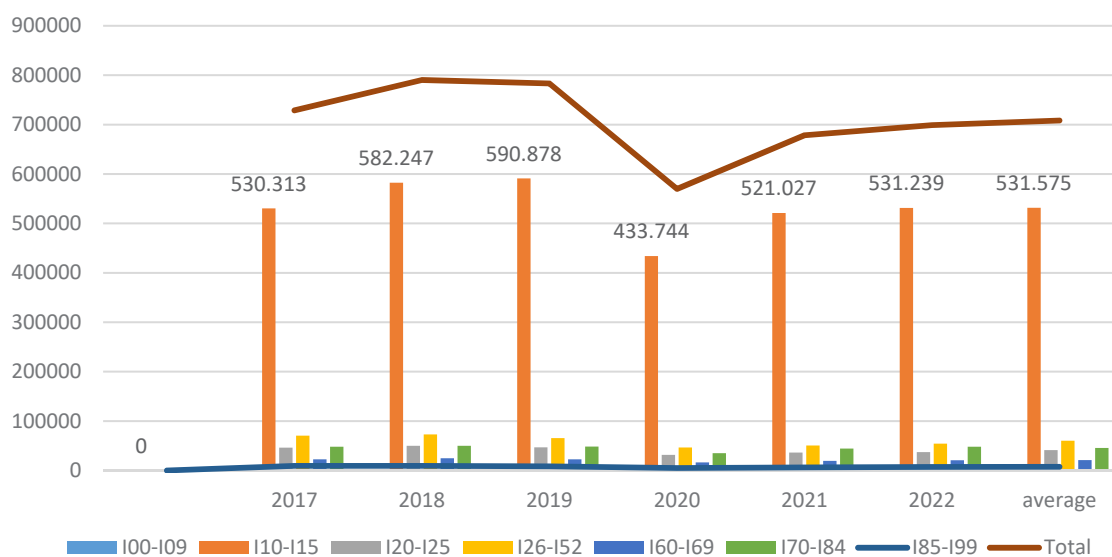
Болести на циркулаторен систем, стапка на 100 000 по здравствени региони, 2022 година во примарна здравствена заштита во РС Македонија

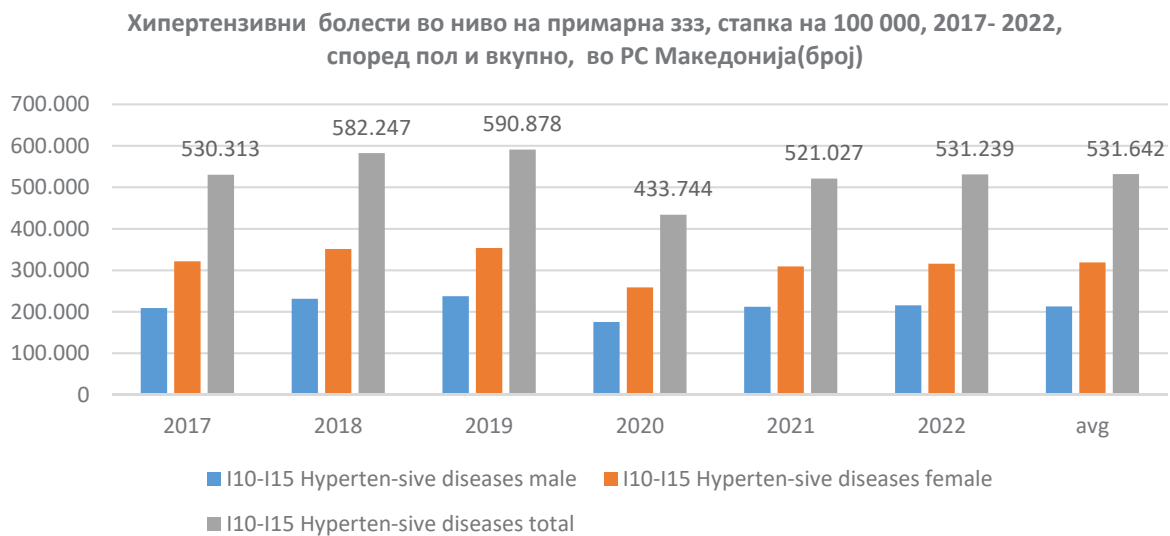
Анализирано за период од 2017-2022 година хипертензивните заболувања се најзастапени и се рангираат на прво место, (слика 11) со стапка на преваленца од 28945,3‰ во 2017 и 28923,3‰ во 2021 година. На второ место се исхемичните срцеви заболувања со стапка на преваленца од 2510,7‰ во 2017 и 2010,4‰ во 2022 година, на трето место се рангираат цереброваскуларните болести со стапка на преваленца од 1213,9‰ во 2017 година и 1123,4‰ во 2022 година. Кај сите групи на заболувања се забележува намалување во последните две години. Намалувањето се должи на ситуацијата со Ковид 19. Слика 12, 13.

Слика 12.

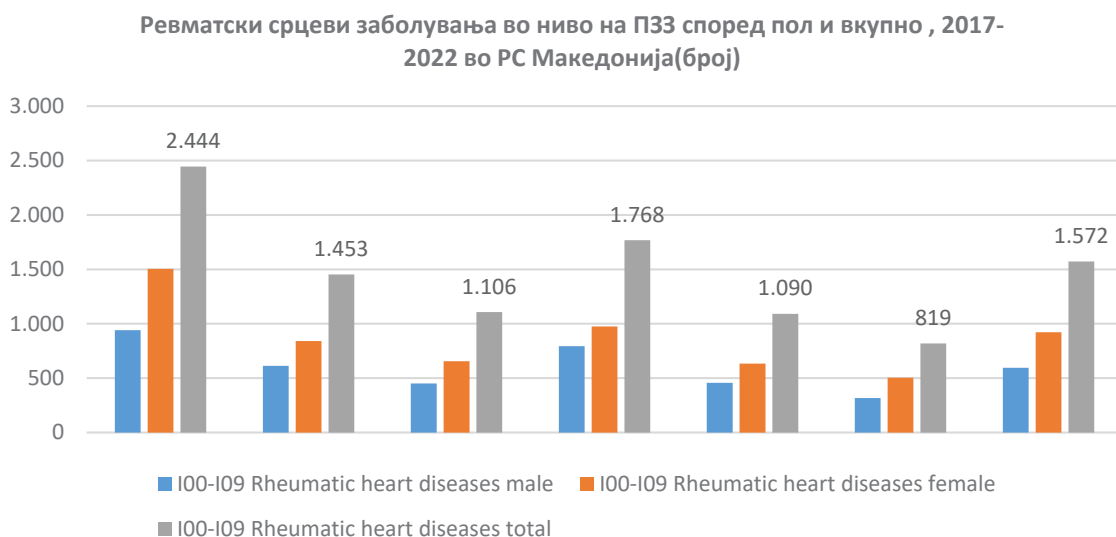
Најчести групи на болести во ниво на примарна здравствена заштита во период од 2017-2022 во РС Македонија (број)

Слика 13.

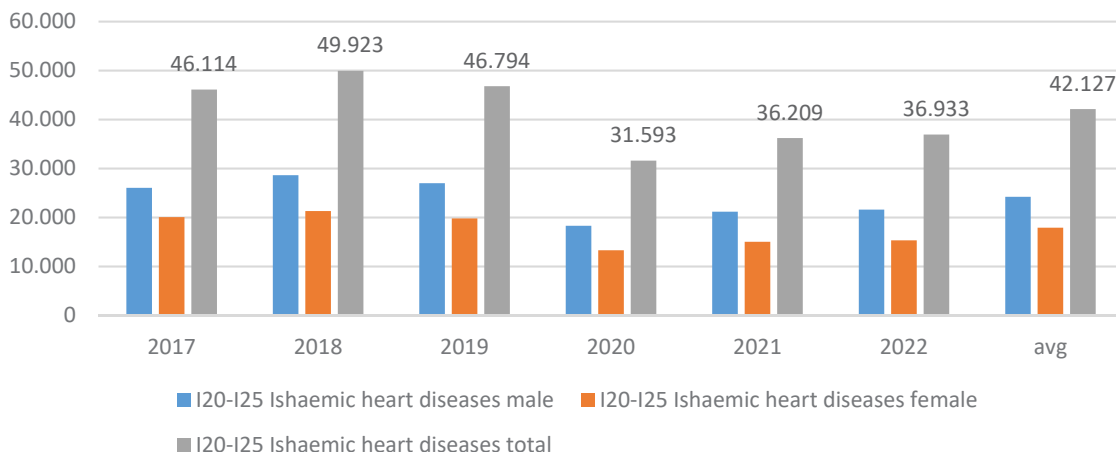

Слика 14. 15. 16. 17. 18

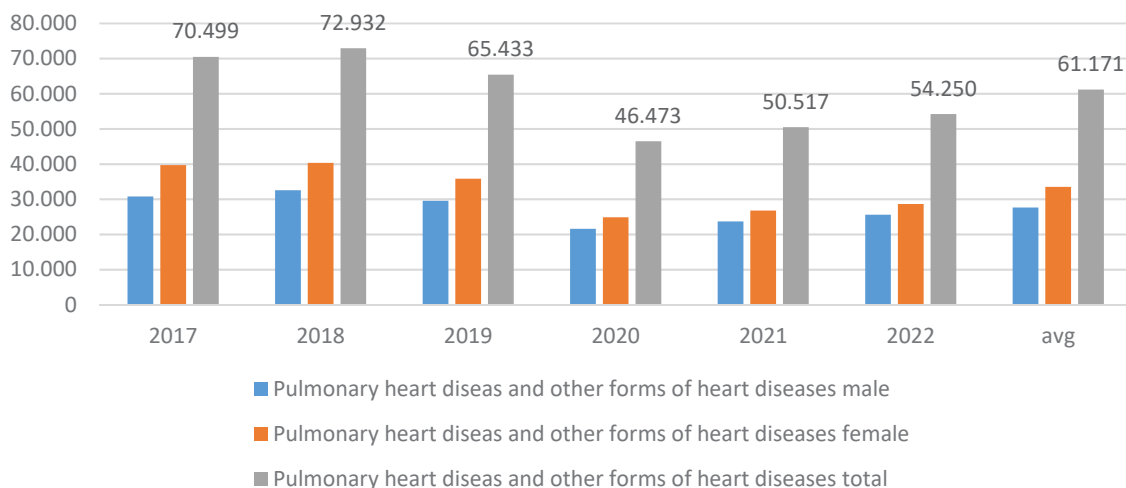

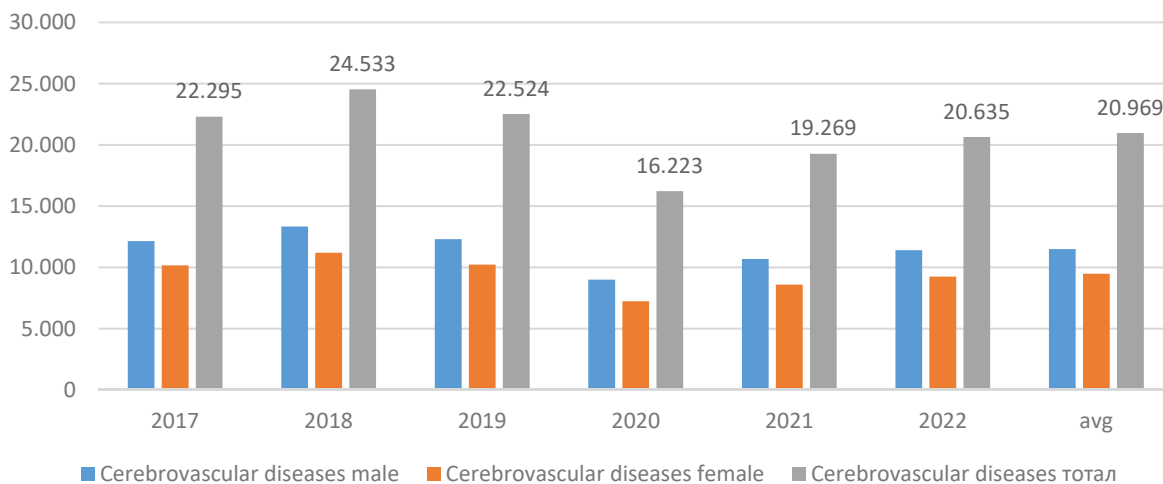
Ишемични срцеви заболувања во ниво на ПЗЗ, 2017-2022 во РС Македонија(број)

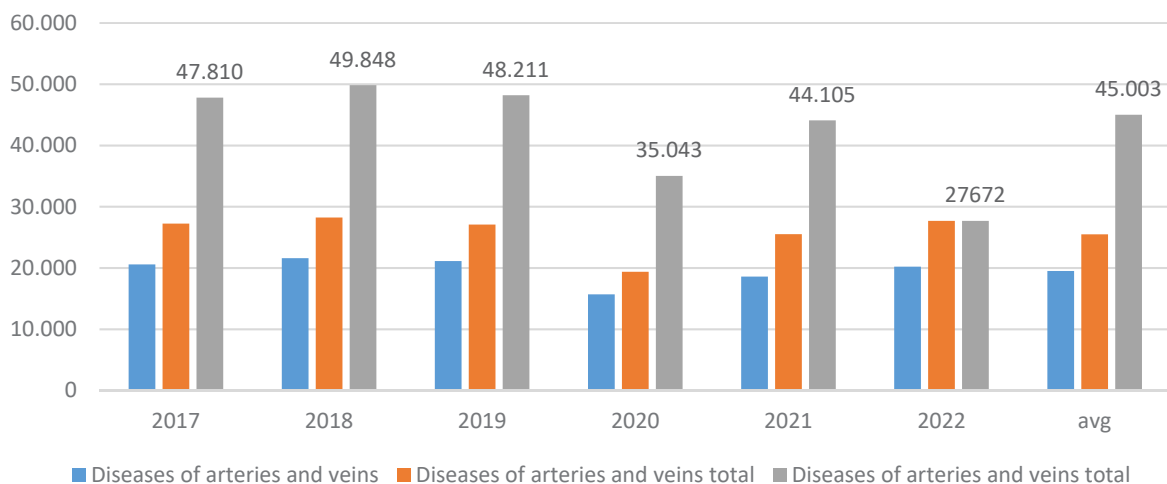
Пулмонарни срцеви заболувања во ниво на ПЗЗ, 2017-2022(број)

Цереброваскуларни срцеви заболувања во ниво на ПЗЗ, 2017-2022(број)

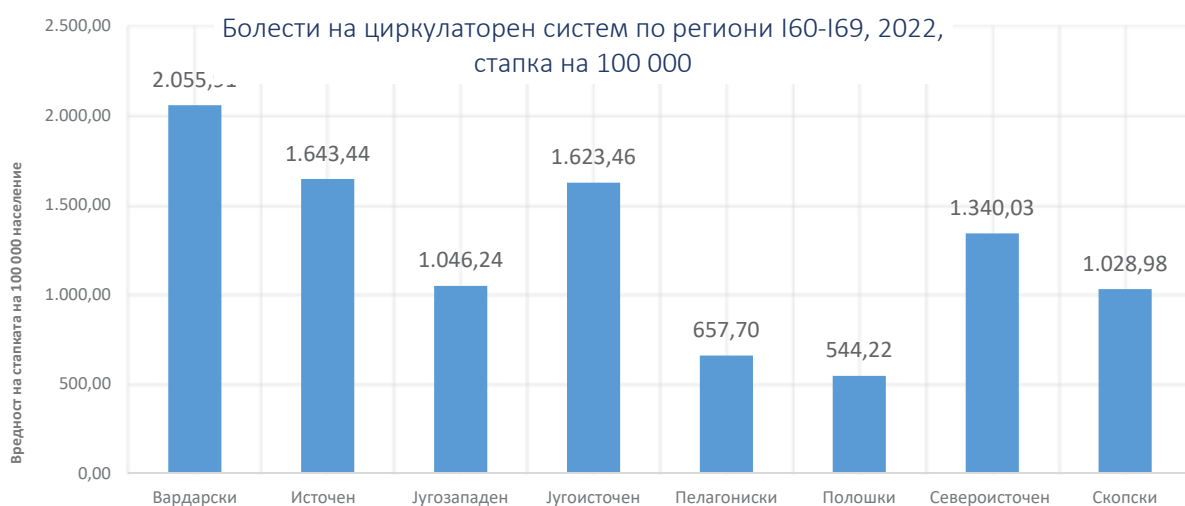
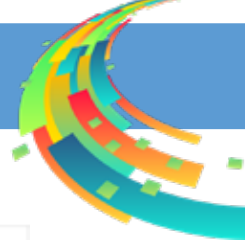

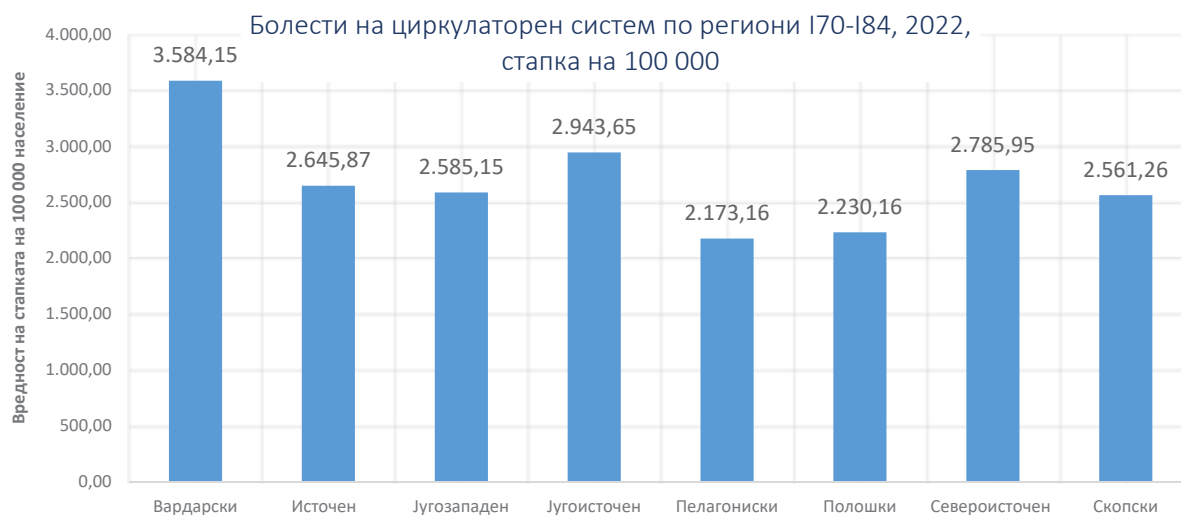
Болести на артерии и вени на ниво на ПЗЗ, 2017-2022(број)

Анализирано според групи на болести и општини се дадените дијаграми во прилог (слика 19. 20. 21. 22. 23. 24).

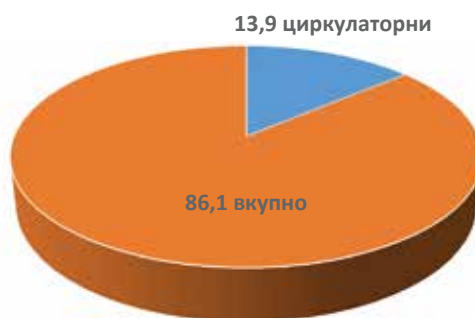

Б. БОЛНИЧКИ МОРБИДИТЕТ ОД ЦИРКУЛАТОРНИ БОЛЕСТИ ВО Р.С.МАКЕДОНИЈА

Во болничката дејност вкупниот број на лекувани болни во 2022 година изнесува 107244 додека бројот на лекувани болни во 2017 година изнесува 111377. Процентот на лекувани болни од циркулаторни заболувања во вкупно лекуваните изнесува 13,9% во 2022 година (Слика 1). Во 2022 година бројот на болнички случаи од циркулаторни болести изнесува 30,838 или 13.9% од вкупно лекуваните во болничката дејност и во споредба со 2017 година кога бројот на лекувани болни од циркулаторни изнесува 35,633 или (учество во вкупно лекуваните во болничката дејност, 12.91%. Трендот покажува тендеции на намалување. Стапката на болничкиот морбидитет од циркулаторни болести на 10000 жители е намалена од 1870‰ во 2017 на 1678.98‰ во 2022 година (Слика 5). Линијата на трендот на стапките на морбидитетот во општа популација за период 2017-2022 година покажува тенденција на намалување. (Слика 5). Стапка на 100000 население на просечна вредност на лекувани болни во општа популација за дефинираниот период 2017-2022 изнесува 1609,2‰. Во структурата според пол, бројот на болнички лекувани мажи од циркулаторни болести е без значајни промени 17,46% во 2017 и 17,48 во 2022 додека кај женскиот пол бројот на лекуваните е намален од 12,91 во 2017 до 13,9 во 2022 година. Сооднос на процент на лекувани од циркулаторни заболувања е прикажан во Слика 2. Мажите почесто се лекуваат од жените од болестите на циркулаторниот систем во болничко-стационарната дејност (57,09% мажи, 42,9% жени во 2022 година). Во тек на анализираниот период во Р.С.Македонија процентуалната застапеност на мажите е зголемена во однос на лекуваните жени во вкупно лекуваните од болестите на циркулаторниот систем (Табели 1, Слика 2, 3, 4).

Слика 1.

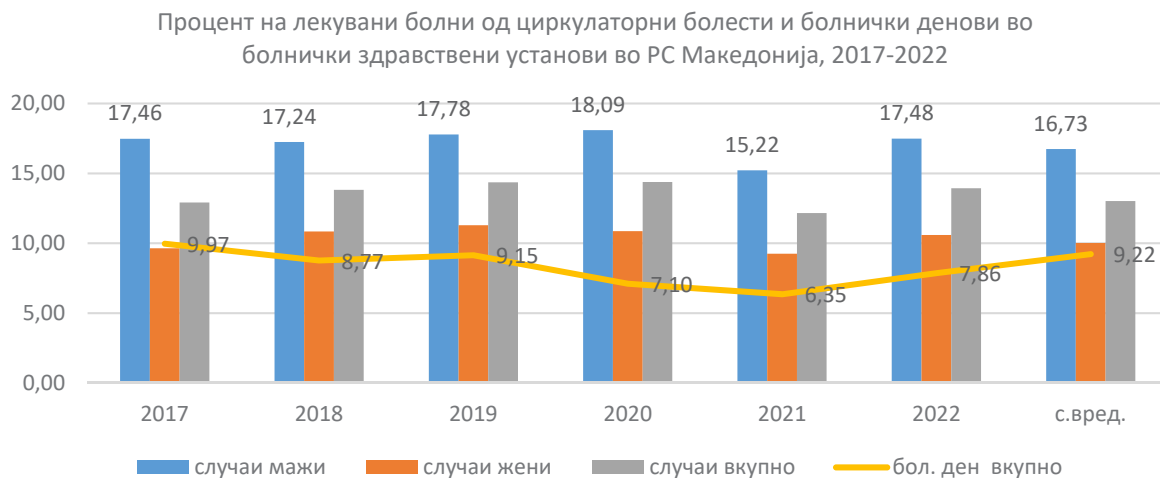
Процент на лекувани болни од циркулаторни болести во болнички установи во Р.С. Македонија во 2022 година

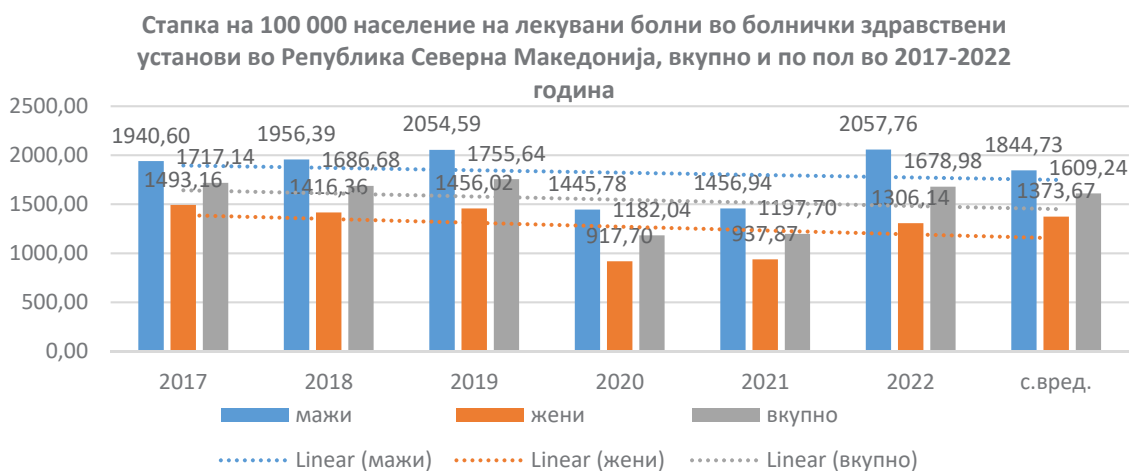
Табела 1.

Болнички морбидитет/ Hospital Morbidity (стапка на 100000)														
Година/ Year	total number of cases*					cases (I00-I99)					Застапеност %			
	случаи			болнички денови		случаи			болнички денови		случаи			бол. ден
	мажи	жени	вкупно	вкупно	просек	мажи	жени	вкупно	вкупно	просек	мажи	жени	вкупно	вкупно
2017	11,111	15,490	13,298	90,421	6.80	1,941	1,493	1,717	9,013	5.25	17.46	9.64	12.91	9.97
2018	11,345	13,068	12,206	103,784	8.50	1,956	1,416	1,687	9,101	5.40	17.24	10.84	13.82	8.77
2019	11,558	12,908	12,232	106,143	8.68	2,055	1,456	1,756	9,711	5.53	17.78	11.28	14.35	9.15
2020	7,992	8,445	8,218	82,034	9.98	1,446	918	1,182	5,826	4.93	18.09	10.87	14.38	7.10
2021	9,575	10,138	9,856	86,143	8.74	1,457	938	1,198	5,473	4.57	15.22	9.25	12.15	6.35
2022	11,771	12,331	12,053	94,695	7.86	2,058	1,306	1,679	7,446	4.44	17.48	10.59	13.93	7.86
с.вред.	11,027	13,777	12,401	98,956	7.98	10,912	7,527	1,536	9,128	5.94	17.21	10.41	13.59	9.22

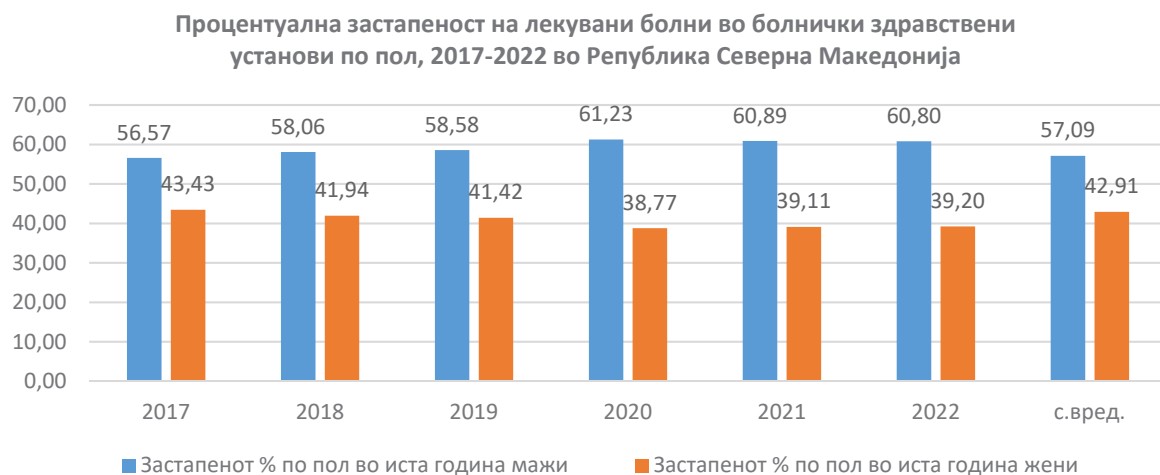
Слика 2.

Слика 3.

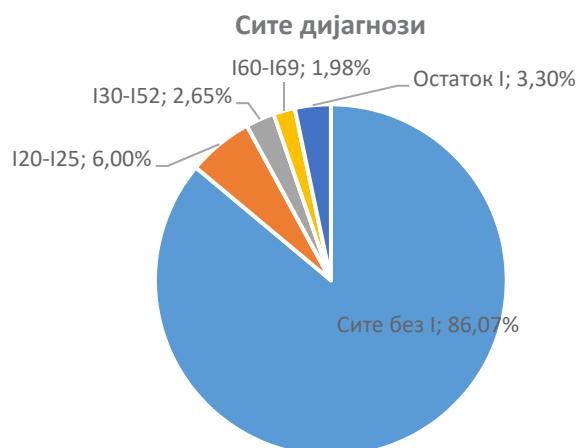
Слика 4.

Во 2022 година во здравствениот подсистем на болничко лекување во Република Македонија има 30.836 епизоди на хоспитализација поради болести на циркуларниот систем, при што вкупното време provedено во болница изнесува 136,770 дена или просечно 4.44 дена по епизода. Застапеноста во однос на полот е 60.8% мажи и 39.2% жени(Слика 5).

Слика 5.

Анализирано според најчести групи на заболувања, исхемични срцеви заболувања се најзастапени и се рангираат на прво место,(слика 6) со 43,09 процентуално учество во вкупно лекувани од циркулаторни болести. Кај пациентите со болести на циркулаторен систем во 2022 година најзастапени се исхемични болести на срцето (I10-I15) со 43.09%, други форми на срцева болест (I30-I52) со 19.02%, Цереброваскуларни болести I60-I69 со 14.24%, остаток на БЦС се застапени со 23.66%.

Кај сите групи на заболувања се забележува намалување во последните две години. Намалувањето се должи на ситуацијата со Ковид 19. (Табела 2, 3,4,5,6)

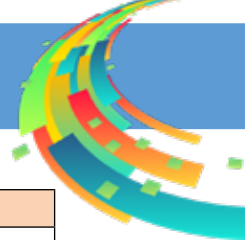
I00-I99 случаи и болнички денови 2022								
ICD10	Вкупно		>=15г.				Застапеност во вкупно	
	случаи	los	случаи	стапка на100000*	los	alos	случаи %	los %
I00-I02	5	45	4	0.26	29	7.25	80.00%	64.44%
I05-I09	49	394	49	3.21	394	8.04	100.00%	100.00%
I10-I15	2,674	6,997	2,670	175.04	6,992	2.62	99.85%	99.93%
I20-I25	13,289	34,430	13,288	871.14	34,420	2.59	99.99%	99.97%
I26-I28	266	2,430	265	17.37	2,429	9.17	99.62%	99.96%
I30-I52	5,862	29,813	5,816	381.29	29,537	5.08	99.22%	99.07%
I60-I69	4,391	37,917	4,387	287.60	37,893	8.64	99.91%	99.94%
I70-I79	2,245	14,409	2,242	146.98	14,401	6.42	99.87%	99.94%
I80-I89	1,841	9,886	1,813	118.86	9,743	5.37	98.48%	98.55%
I95-I99	216	449	212	13.90	445	2.10	98.15%	99.11%
Вкупно	30,838	136,770	30,746	2,015.65	136,283	4.43	99.70%	99.64%

СОСТОЈБА СО ЦИРКУЛАТОРНИ БОЛЕСТИ
ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА, 2022

I00-I99 случаи и болнички денови 2021								
ICD10	Вкупно		>=15г.				Застапеност во вкупно	
	случаи	los	случаи	стапка на*	los	allos	случаи %	los %
I00-I02	2	13	2	0.13	13	6.50	100.00%	100.00%
I05-I09	34	197	34	2.23	197	5.79	100.00%	100.00%
I10-I15	2,068	6,361	2067	135.51	6360	3.08	99.95%	99.98%
I20-I25	10,227	26,446	10223	670.20	26432	2.59	99.96%	99.95%
I26-I28	217	2,180	215	14.09	2175	10.12	99.08%	99.77%
I30-I52	4,819	23,362	4770	312.71	23129	4.85	98.98%	99.00%
I60-I69	3,830	31,362	3827	250.89	31348	8.19	99.92%	99.96%
I70-I79	2,015	13,310	2013	131.97	13299	6.61	99.90%	99.92%
I80-I89	1,481	9,905	1461	95.78	9845	6.74	98.65%	99.39%
I95-I99	161	429	159	10.42	427	2.69	98.76%	99.53%
Вкупно	24,854	113,565	24,771	1,623.94	113,225	4.57	99.67%	99.70%

I00-I99 случаи и болнички денови 2020								
ICD10	Вкупно		>=15г.				Застапеност во вкупно	
	случаи	los	случаи	стапка на*	los	allos	случаи %	los %
I00-I02	3	12	3	0.20	12	4.00	100.00%	100.00%
I05-I09	36	272	36	2.36	272	7.55	100.00%	100.00%
I10-I15	1882	7,112	1,882	123.38	7,112	3.78	100.00%	100.00%
I20-I25	9534	26,492	9,531	624.83	26,486	2.78	99.97%	99.98%
I26-I28	223	2,151	223	14.62	2,151	9.64	100.00%	100.00%
I30-I52	5101	24,671	5,085	333.36	24,431	4.80	99.69%	99.03%
I60-I69	4048	34,949	4,046	265.25	34,698	8.58	99.95%	99.28%
I70-I79	2183	14,266	2,179	142.85	14,141	6.49	99.82%	99.12%
I80-I89	1361	10,239	1,353	88.70	10,181	7.52	99.41%	99.43%
I95-I99	158	733	158	10.36	733	4.64	100.00%	100.00%
Вкупно	24,529	120,897	24,496	1,605.91	120,217	4.91	99.87%	99.44%

I00-I99 случаи и болнички денови 2019								
ICD10	Вкупно		>=15г.				Застапеност во вкупно	
	случаи	los	случаи	стапка на100000*	los	allos	случаи %	los %
I00-I02	2	11	2	0.13	11	5.50	100.00%	100.00%
I05-I09	65	510	62	4.06	493	7.95	95.38%	96.67%
I10-I15	3363	12,305	3,361	220.34	12,299	3.66	99.94%	99.95%
I20-I25	13202	42,037	13,197	865.17	42,017	3.18	99.96%	99.95%
I26-I28	299	2,698	299	19.60	2,698	9.02	100.00%	100.00%
I30-I52	7946	49,589	7,905	518.24	49,414	6.25	99.48%	99.65%
I60-I69	6119	60,368	6,047	396.43	59,616	9.86	98.82%	98.75%
I70-I79	2859	17,650	2,851	186.91	17,591	6.17	99.72%	99.67%
I80-I89	2320	15,504	2,292	150.26	15,363	6.70	98.79%	99.09%
I95-I99	257	841	257	16.85	841	3.27	100.00%	100.00%
Вкупно	36,432	201,513	36,273	2,377.99	200,343	5.52	99.56%	99.42%

I00-I99 случаи и болнички денови 2018								
ICD10	Вкупно		>=15г.				Застапеност во вкупно	
	случаи	los	случаи	стапка на*	los	aloss	случаи %	los %
I00-I02	7	36	7	0.46	36	5.14	100.00%	100.00%
I05-I09	43	314	41	2.69	290	7.07	95.35%	92.36%
I10-I15	3732	13144	3718	243.74	13116	3.53	99.62%	99.79%
I20-I25	12044	38353	12023	788.20	38305	3.19	99.83%	99.87%
I26-I28	250	2346	250	16.39	2346	9.38	100.00%	100.00%
I30-I52	8056	43475	8018	525.64	43294	5.40	99.53%	99.58%
I60-I69	5730	58607	5720	374.99	58524	10.23	99.83%	99.86%
I70-I79	2628	18419	2627	172.22	18413	7.01	99.96%	99.97%
I80-I89	2228	13396	2209	144.82	13279	6.01	99.15%	99.13%
I95-I99	283	760	282	18.49	759	2.69	99.65%	99.87%
Вкупно	35,001	188,850	34,895	2,287.65	188,362	5.40	99.70%	99.74%

I00-I99 случаи и болнички денови 2017								
ICD10	Вкупно		>=15г.				Застапеност во вкупно	
	случаи	los	случаи	стапка на*	los	aloss	случаи %	los %
I00-I02	3	34	2	0.13	30	15.00	66.67%	88.24%
I05-I09	37	165	37	2.43	165	4.46	100.00%	100.00%
I10-I15	3945	13689	3924	257.25	13625	3.47	99.47%	99.53%
I20-I25	12743	42264	12712	833.37	42169	3.32	99.76%	99.78%
I26-I28	252	2064	252	16.52	2064	8.19	100.00%	100.00%
I30-I52	8175	43119	8143	533.84	43002	5.28	99.61%	99.73%
I60-I69	5585	55832	5573	365.35	55754	10.00	99.79%	99.86%
I70-I79	2454	16915	2450	160.62	16837	6.87	99.84%	99.54%
I80-I89	2082	12062	2072	135.84	11995	5.79	99.52%	99.44%
I95-I99	357	887	356	23.34	886	2.49	99.72%	99.89%
Вкупно	35,633	187,031	35,521	2,328.69	186,527	5.25	99.69%	99.73%

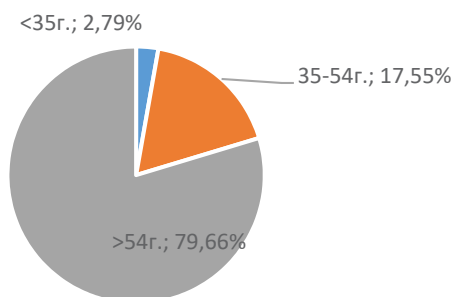
Во однос на вкупниот број на случаи во 2022 до 34 година, пациентите лекувани од болести на циркулаторен систем се застапени со 2,79%, помеѓу 35-54 години со 17,55%, додека со старост поголема од 54 се застапени со 79.66 %, што представува најголема застапеност во однос на сите главни групи на болести. Анализирани според возрасни групи групата над 54 годишна возраст е најзастапена со 79,2 проценти во донос на другите возрасни групи, групата на 35-54 години учествува со 17,74 % и другите групи се застапени со 3,07%. (Табела 2,7, Слика 8)

Табела 7.

I00-I99 случаи и болнички денови 2022									I00-I99 случаи и болнички денови 2021 (застапеност) [%]					
ICD10	Вкупно		<35г.		35-54г.		>54г.		<35 %		35-54 %		>54%	
	случаи	los	случаи	los	случаи	los	случаи	los	случаи	los	случаи	los	случаи	los
I00-I02	5	45	1	16	1	1	3	28	20.00	35.56	20.00	2.22	60.00	62.22
I05-I09	49	394	1	2	6	52	42	340	2.04	0.51	12.24	13.20	85.71	86.29
I10-I15	2,674	6,997	96	150	585	1,212	1,993	5,635	7.14	2.14	21.88	17.32	74.53	80.53
I20-I25	13,289	34,430	115	245	2,621	5,815	10,553	28,370	1.72	0.71	19.72	16.89	79.41	82.40
I26-I28	266	2,430	16	104	66	561	184	1,765	11.97	4.28	24.81	23.09	69.17	72.63
I30-I52	5,862	29,813	215	980	695	3,481	4,952	25,352	7.30	3.29	11.86	11.68	84.48	85.04
I60-I69	4,391	37,917	42	465	380	3,696	3,969	33,756	1.90	1.23	8.65	9.75	90.39	89.03
I70-I79	2,245	14,409	28	107	266	1,928	1,951	12,374	2.48	0.74	11.85	13.38	86.90	85.88
I80-I89	1,841	9,886	302	1,102	733	3,210	806	5,574	32.64	11.15	39.82	32.47	43.78	56.38
I95-I99	216	449	45	73	59	139	112	237	41.46	16.26	27.31	30.96	51.85	52.78
Вкупно	30,838	136,770	861	3,244	5,412	20,095	24,565	113,431	2.79	2.37	17.55	14.69	79.66	82.94

Слика 8.

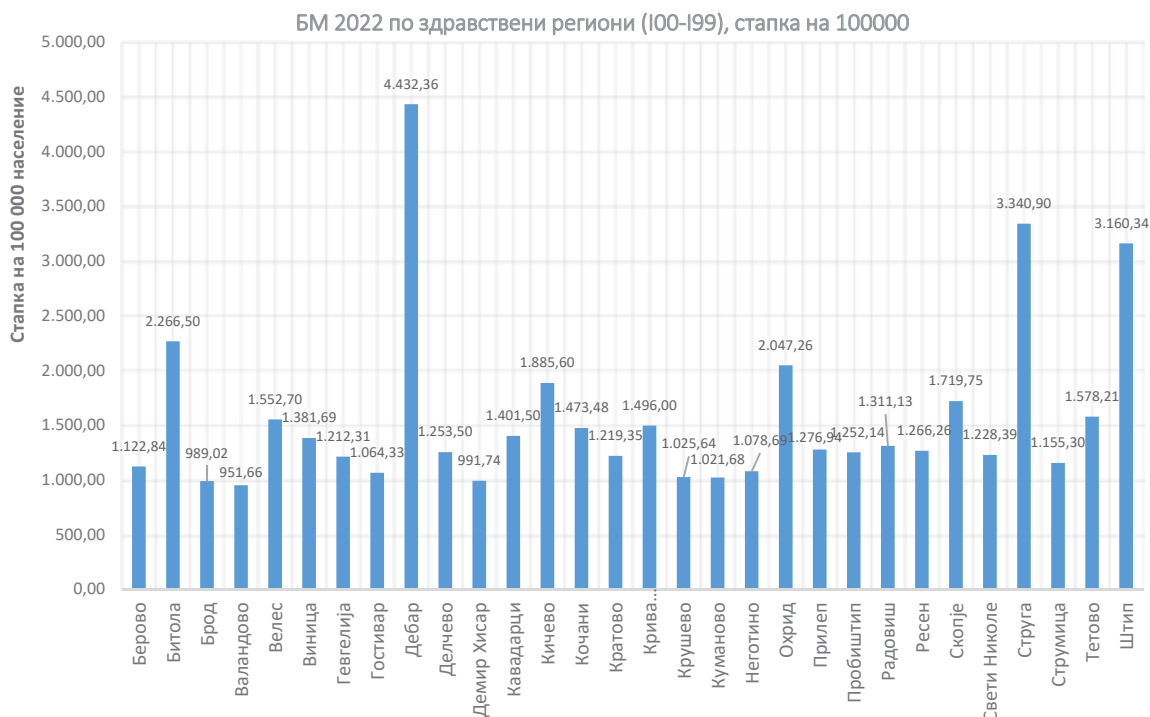
Застапеност во 2022 по возрастни групи на I00-I99

Анализирано според здравствени региони највисока стапка е евидентирана во Дебар, 4432,3‰, Струга 3340,9 итн. (Слика 9)

Слика 9.

МОРТАЛИТЕТ ОД ЦИРКУЛАТОРНИ БОЛЕСТИ

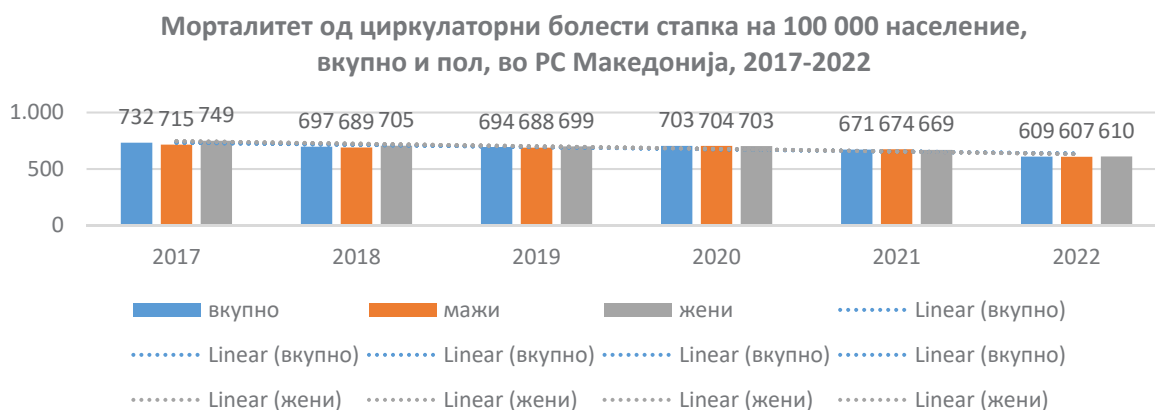
Во структурата на најчестите причини за смрт болестите на циркулаторниот систем се на прво место и се во постојан пораст кај населението во Р.С. Македонија (Табела 1). Структурирано според главните групи на болести, од вкупен број починати, на прво место се болестите на циркуларниот систем, (41,34%) на второ место се малигни неоплазми 18.76%. Од Корона 19 починале 944 лица, или 6.82% од вкупниот број на починати.

Анализирано според пол жените се застапени со 4% повеќе од машкиот пол на годишно ниво или 47.38% мажи и 55,37% жени од вкупно умрени. (Табела1, Слика 1)

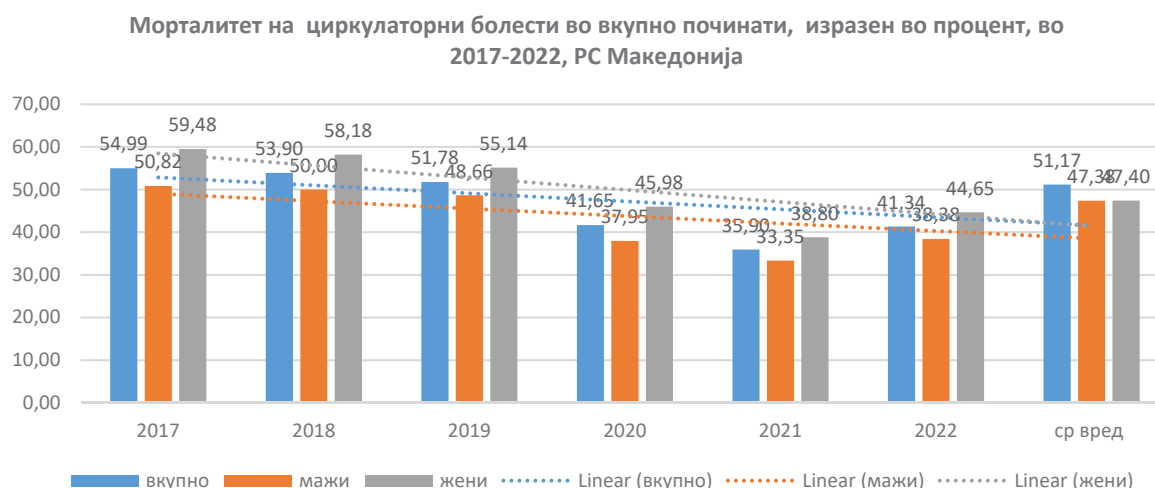
Табела1. Стапка на смртност од циркулаторни болести 2017-2022 (I00-I99)

Година*	Вкупно** [случаи]			I00-I99 [случаи]			Застапеност %		
	вкупно	мажи	жени	вкупно	мажи	жени	вкупно	мажи	жени
2017	20,318	10554	9764	11,172	5364	5808	54.99	50.82	59.48
2018	19,727	10339	9388	10,632	5170	5462	53.90	50.00	58.18
2019	20,446	10616	9830	10,586	5166	5420	51.78	48.66	55.14
2020	25,755	13914	11841	10,726	5281	5445	41.65	37.95	45.98
2021	28,516	15155	13361	10,238	5054	5184	35.90	33.35	38.80
2022	22,459	11868	10591	9,284	4555	4729	41.34	38.38	44.65
ср.вред.	21,386	11,236	10,150	10,943	5,323	5,620	51.17	47.38	55.37

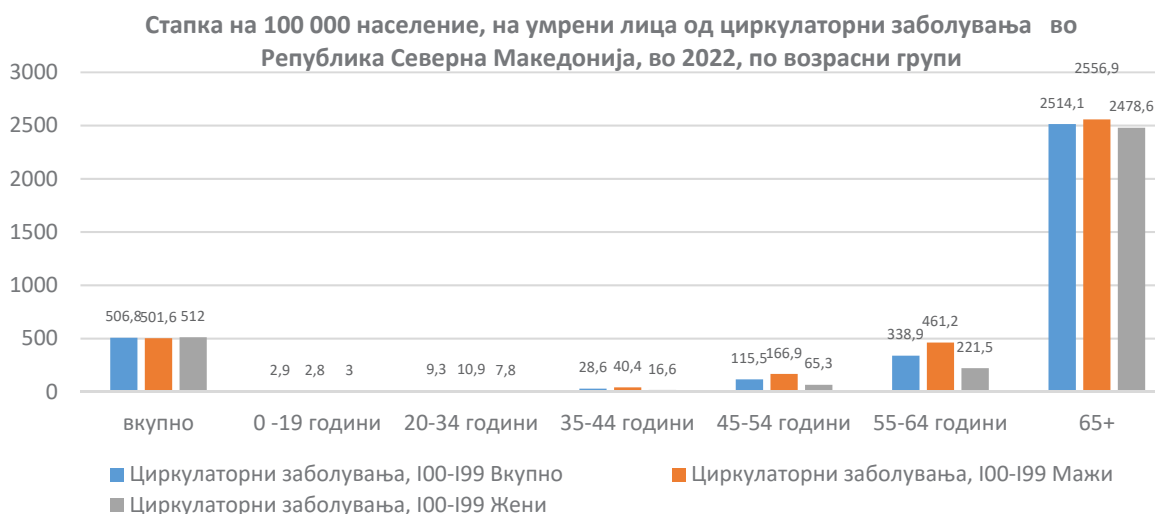
Слика 1.

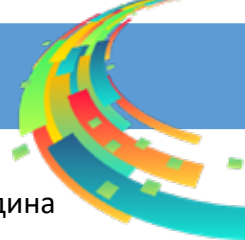

Слика 2.

Слика 3.

Бројот на вкупно умрени лица во Р.С.Македонија е намален во споредба со 2021 година од 22459 на 22459, или 1277 лица помалку (21,24%).

Од болестите на циркулаторниот систем како основна причина за смрт во периодот 2017-2022 трендот на морталитет е намален за 12,0%. Линијата на трендот за период 2017-2021 година покажува тенденција на намалување наредниот период (Дијаграм 4). Стапката на морталитетот на 100000 жители од циркулаторни болести во Р.С. Македонија намалена е од 732‰ во 2017 година на 609‰ во 2022 година (Табела 1, Слика 1,2,3).

Слика 4.

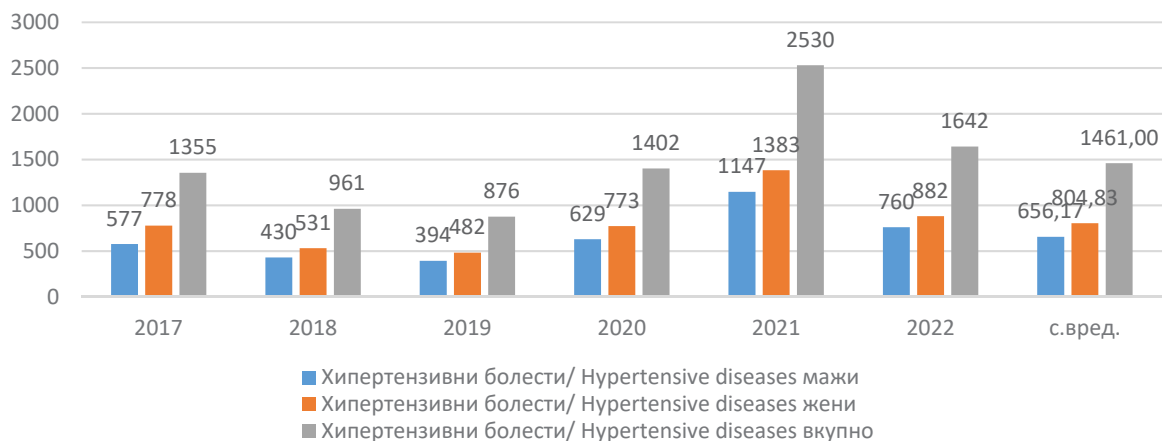
Анализирано според најчести групи на дијагнози , исхемични срцеви заболувања се најзастапени и се рангираат на прво место,(слика 6) со 43,09 процентуално учество во вкупно лекувани од циркулаторни болести. Кај пациентите со болести на циркулаторен систем во 2022 година најзастапени се исхемични болести на срцето (I10-I15) со 43.09%, други форми на срцева болест (I30-I52) со 19.02%, Цереброваскуларни болести I60-I69 со 14.24%, остаток на БЦС се застапени со 23.66%.(Табела2, Слика 5,6,7,8)

Табела 2- БРОЈ И СТАПКА НА УМРЕНИ ЛИЦА ОД ЦИРКУЛАТОРНИ ЗАБОЛУВАЊА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2022 ГОДИНА

		вкупно	0 -19 години	20-34 години	35-44 години	45-54 години	55-64 години	65+
Циркулаторни заболувања, I00-I99	Вкупно	506.8	2.9	9.3	28.6	115.5	338.9	2514.1
	Мажи	501.6	2.8	10.9	40.4	166.9	461.2	2556.9
	Жени	512	3	7.8	16.6	65.3	221.5	2478.6
Ишемична болест на срцето, I20-I25	Вкупно	41.1	0	2.6	5.5	22.3	48.5	172.6
	Мажи	51.5	0	3.4	8.6	37.9	78.8	212
	Жени	30.8	0	1.8	2.4	7.1	19.5	139.9
Цереброваскуларни болест, I60-I69	Вкупно	114.8	0.5	2.3	5.1	25.1	89.5	561.1
	Мажи	111.3	0.9	3.4	8.6	33.1	110.4	562.8
	Жени	118.1	0	1.2	1.6	17.3	69.4	559.7
Акутен миокарден инфаркт, I21- I22	Вкупно	38.9	0	2.6	5.5	22.3	47.3	161
	Мажи	49.3	0	3.4	8.6	37.9	77.1	199.6
	Жени	28.6	0	1.8	2.4	7.1	18.7	129
Церебрален инфаркт, I63 -I64	Вкупно	100	0	0.9	4.3	15.5	64.1	506.6
	Мажи	95	0	1.7	7.8	21.8	77.1	502.7
	Жени	104.8	0	0	0.8	9.4	51.5	509.8

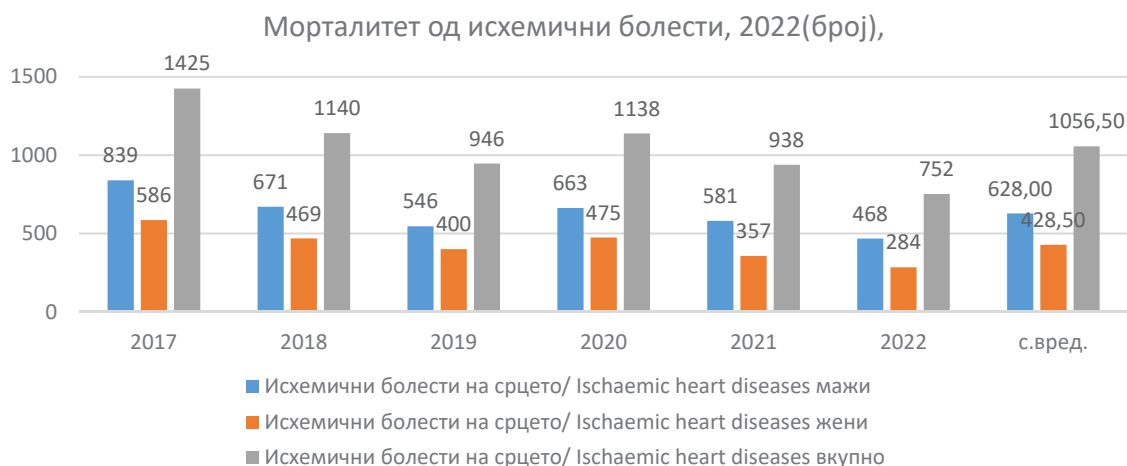
Слика 5.

Морталитет од хипертензивни болести, 2022(број)

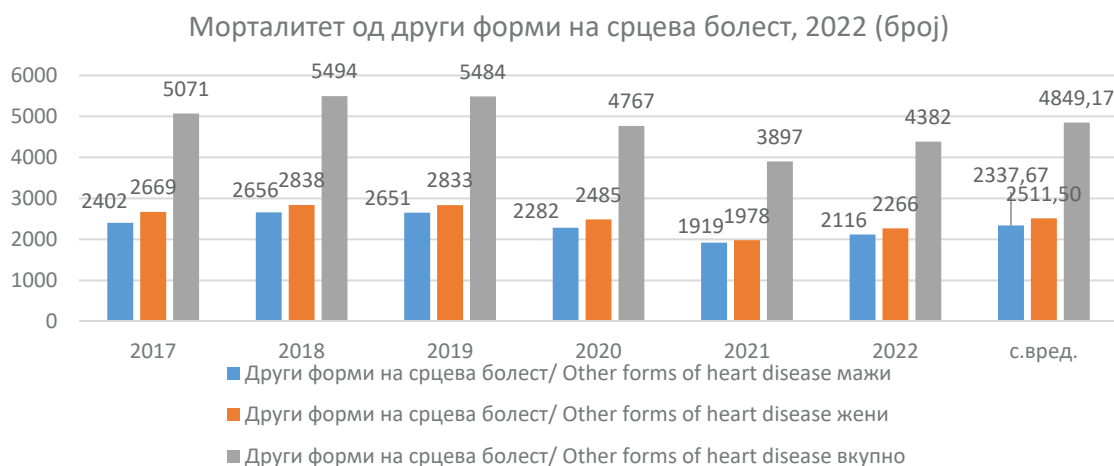

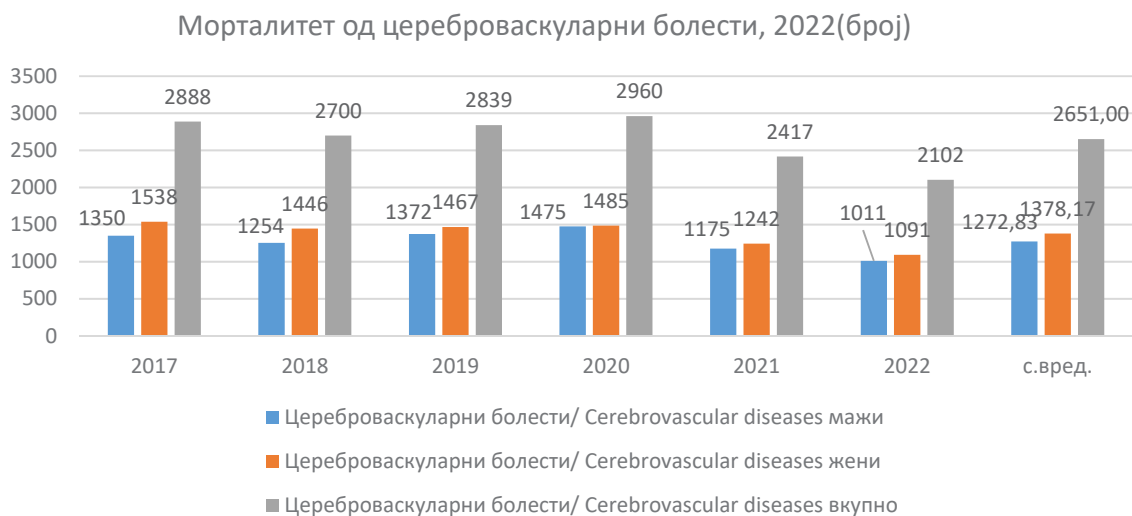
Слика 6.

Слика 7

Слика 8.

Во дистрибуцијата на умрени од болести на циркулаторниот систем по статистички

региони во Р.С.Македонија во 2022 година, највисоки стапки на морталитетот на 100000 жители утврдени се во источниот регион (1452,02‰) Југоисточен регион (1444,4‰), вардарски регион (1385,5‰), пелагониски регион (1438,00‰) итн. Од републичкиот просек (1222,78 умрени од циркулаторни болести на 100000 жители) отстапуваат 6 региони со повисоки стапки на морталитетот. Полошкиот и Скопскиот регион покажуваат најниски стапки на морталитетот од овие заболувања. (Табела 4, Слика 9)

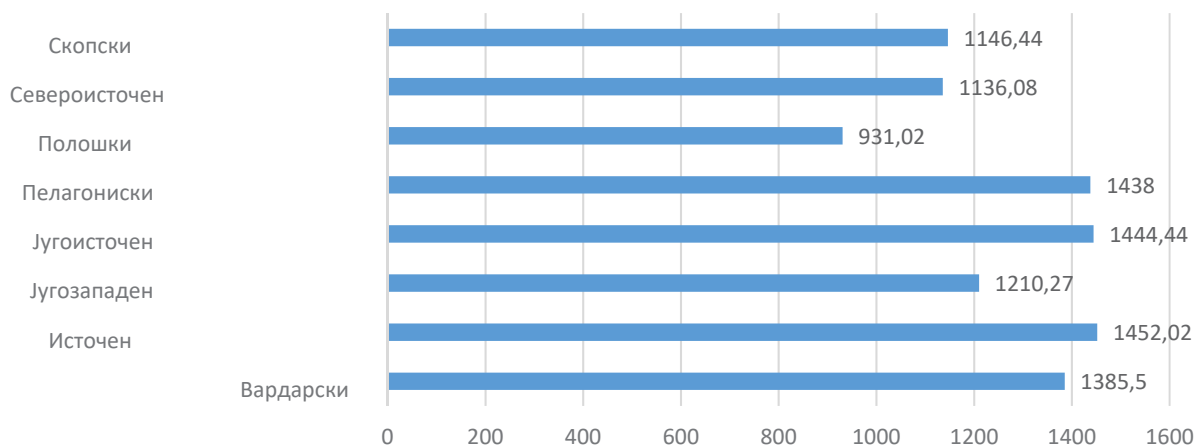
Табела 3. Умрени од циркулаторни болести во Република Северна Македонија, 2022

Статистички регион/ Statistical Regions	вкупно/ total	Стапка на 100 000 / crude rate
Вардарски	1922	1385.50
Источен	2221	1452.02
Југозападен	2147	1210.27
Југоисточен	2104	1444.44
Пелагониски	3026	1438.00
Полошки	2342	931.02
Североисточен	1738	1136.08
Скопски	6959	1146.44
	22459	1222.78

Извор на податоци: Државен завод за статистика/ Обработка ИЈЗ

Слика 9.

Стапка на 100 000 / crude rate од циркулаторни болести во
РС Македонија, 2022 година

ПРЕПОРАКИ

Зголемувањето на апсолутниот број на инциденца и распространети случаи на ИСБ во повеќето земји значи дека националните здравствени системи ќе треба да одговорат на зголемената побарувачка за превентивни и терапевтски услуги поврзани со ИСБ додека продолжуваат овие трендови. Поголемата изложеност на ризици вклучувајќи тутун и прекумерна употреба на алкохол и ограничениот пристап до превентивна здравствена заштита делумно може да ги објасни овие модели.

ИСБ останува главна закана за јавното здравје, а севкупниот товар се зголемува на глобално ниво. Здравствените системи и земјите треба да се фокусираат на реализација на ефективни интервенции кои ќе ги променат овие трендови, вклучително и оние кои го спречуваат и контролираат дијабетесот, ја намалуваат дебелината и високиот холестерол, ја подобруваат исхраната и физичката активност, го намалуваат тутунот и прекумерната употреба на алкохол, интегрираат „активности“ за покачениот крвниот притисок и сродните состојби, да се подобри превентивна примарна и болничка грижа за акутен коронарен синдром и да се подобри преживувањето и квалитетот на животот за оние кои живеат со долготрајните последици од ИСБ, вклучително и срцева слабост. Социјалните и економските фактори остануваат основни двигатели на ИСБ, што сугерира дека се потребни мултисекторски интервенции за да се искорени оваа болест.

